

Tanulóközösségek a köznevelési törvény módosítása után

Langerne Buchwald Judit

ELTE PPK

Tanulóközösség: az iskolátlanított iskola

A tanulóközösség a magyar közoktatásban 2011 után megjelenő új alternatív oktatási forma, amely az otthontanulás szervezett formájának tekinthető. Mind a csoport mérete, a közösségek rendszeresen járó gyermekek száma, mind pedig pedagógiai koncepciójuk és szervezetszervező vonatkozásában változatos képet mutatnak kezdve a családi jellegű tanulócsoporthoz, amelyek egy-két család összefogásában jöttek létre és ahol maguk a szülők tanítanak, a több tanuló csoportot hálózatban működető tanulóközösségekig.

Hagymányos értelemben nem iskolák hanem önfenntartó, kizárólag a családok, támogatók által fizetett anyagi hozzájárulásból működtetett demokratikus közösségek, melyek mind pénzügyi, mind jogi értelemben függetlenek az államtól és az iskolákkal szemben támasztott jogszabályi előírásoknak nem kell megfelelniük. Az iskolák tanulóközösségek tanulóit minden esetben hagyományosan vagy alternatív, de hivatalos iskolák magántanulóit, akik számára a tanulóközösségek új utat és módot nyújtanak a tanulásra, és az osztályozó vizsgákra való felkészülésre (Langerné Buchwald, 2019a, 2019b).

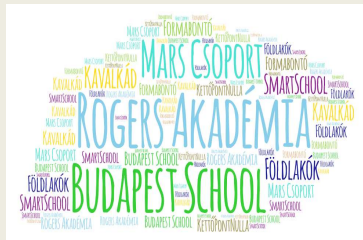
A kutatás célja

A kutatás során a tankötelezettség teljesítésének lehetőségét és a magántanulói jogviszony/egyéni munkarend feltételeit és engedélyezését korlátozó törvényi változás tanulóközösségekre gyakorolt hatását vizsgálta, azzal a céllal, hogy feltárjuk, hogy ennek hatására milyen változások történtek a tanulóközösségek életében, milyen megoldási utakat kerestek a fenntartására, illetve a tanulóközösség megszűnése esetén hol folytatták tanulmányaikat a gyermekek.

A kutatás módszerei

Dokumentumelemzéssel vizsgáltuk a törvényi szabályozás változását az egyéni munkarend megszerzésének feltételeire vonatkozóan.

Félig strukturált Interjút készítettünk tanulóközösségek vezetőivel, valamint a ReSuli Tanulóközösségek Hálózatának elnökével.

Budapest School: az alternatív iskolává váló tanulóközösség

Megalapításának ötlete hét évát fejében fogalmazódott meg, akik miután személyesen is érintetté váltak az iskolázatlan kérdésében, és nem tartották megfelelőnek az állami közoktatást, személyes iskoláról, oktatásról, nevelésről alkotott elképzeléseikből és motivációikból kiindulva szerettek volna elsősorban gyermekek számára iskolát alapítani. 2015. szeptemberében hat tanár közreműködésével két tanulócsoporthoz elindult a Budapest School. Rövid idő alatt öt rendelkezők a legkiterjedtebb hálózattal: 2019-ben tíz helyszínen működtek Budapesten és vidéken tanulócsoporthoz – azaz saját elevenezésként alapján mikroskolát – az óvodától a középiskoláig.

A tankötelezettséget érintő szabályozás módosítása, a működés a tanárok, a családok, a gyerekek és az állam iskolával szemben támasztott elvárásaihoz és jogszabályi követelményekhez való igazítása miatt az alternatív iskolává záras mellett döntöttek. Első kísérlet a hivatalos iskolává válásra (2019): a Budapest School Általános Iskola és Gimnázium benyújtotta engedélyezését alternatív kerettantervűt, amelyet az EMMI először elfogadott, majd visszavont. Ok: A köznevelési törvény 2019. évi, az alternatív iskolákat érintő módosításban foglaltaknak nem felelt már meg. Második kísérlet az iskolává válásra (2020): az EMMI engedélyezte számukra az egyedi megoldások alkalmazását.

**BUDAPEST
SCHOOL**

Rogers Akadémia: a tanulóközösség

Az Akadémia eredetileg a Carl Rogers Személyközpontú Iskola keretei között működött hivatalos iskolaként, majd abból kiválva 2012-től tanulóközösségeit folytatta tevékenységét. Működésük stabil, általában 20-25 fős foglalkoznak két csoportban. A tanulóközösségi működési forma választásának oka, hogy a folyamatosan változó jogszabályi környezet és az alternatív iskolák működésének tartalmi és nem tartalmi szabályozásának folyamatos változása nem kedvezett a Rogersi alapprogramokat megőrzésének, az eredeti pedagógiai elvek megtartásának.

Az iskolaéletteljes teljesítmését szigorító törvény módosítás után a szülők egy része a hivatalos intézményben való iskolázatlanság mellett döntött, de jelentős részük kitartott az Akadémia mellett, így finanszírozni tudják továbbra is a működtetés. Annak a lehetősége, hogy újra hivatalos iskoláként működjenek, ha nem lesz elegendő gyermek az Akadémián, nem merült fel. Az intézményvezető szavait idézve „más gondolatban él a közoktatás, mások a céljai, mások a motivációi, máshova tesszik a hangsúlyokat, másra fókuszálnak, mi meg szeretnénk ebben a Rogers gondolatban élni, amíg lehet.”

Mars Magántanuló Csoport: a megszűnt tanulóközösség

A Mars Magántanuló Csoportot egy házaspár alapította (2016), mivel nem voltak megelégedve azzal a közoktatási intézménnyel, ahova gyermekük járt. Ehhez a kezdeményezéshez kapcsolódott később „Isztetjelbetei alapíték”-et a ReSuli Tanulóközpontok Hálózatának későbbi elnöke is, aki szintén más megoldást keresett gyermeke nevelésére és oktatására, mint a közoktatás. A tanulóközpont működés választásának oka, hogy egy eredményesen fenntartható modellnek tűnt, ami nem járt semmilyen kötelezettséggel, és a lehető legnagyobb szabadságot biztosította a tanárok számára. A tudatos szakmai tervezésnek, fejlesztésnek köszönhetően egy nyolc gyermekből és három felnőttből álló tanulókörporthöz három év alatt egy 24 gyermekből (1–5. osztályig) és nyolc pedagógusból álló tanulókörösség lett.

A tankötelezettség teljesítésének szigorítását követően, mivel látható volt a szülőökkel folytatott beszélgetések után, hogy további működése nem megoldható, 2020-ban megszűnt. A hivatalos iskolaválasztás mint alternatíva nem merült fel. A pedagógiai vezető személyes véleménye szerint „a közoktatás pusztító, de nem azért, mert mindenki rossz, aki benne van, hanem mert a rendszer önmagában pusztító. A közoktatásban minden kötvé van. Igaz, hogy van egy mondas, hogy becsukom az ajtót, aztán azt csinálók, amit akarok, de ez nem igaz. Szerintem ebben a rendszerben nem lehet jó tanácnak lenni.”

Összegzés

A közneveléssel felelős állami feladatok nyilvánosságára hozott szándéka a törvénymódosítással az volt, hogy egyszerűségi eljárásrendet teremtsen, az engedélyezés során elkerülhető legyen az igazgatói jogkörből fakadó visszaélés lehetősége és csak azok a gyermekek legyenek egyéni munkarend jogállásúak, akik számára ez valóban előnyös (Maruzsa Zoltán válasza a ReSuli Tanulóközösségek Hálózatának Nyílt levelére, 2019), de a szigorított intézkedések célja ennél feltételezhetően messzebire mutatott és a deklarált szándék mögött a jelentős mértékben megnövekedett szülői kérelemre magántanulóként tanuló gyermekek számának, és ezzel a megcsaporodott számú tanulóközségeknek a visszaszorítása állhatott.

A törvényhozói szándék megvalósult, a tanfolyamteljeszttség teljesítésének és az egyéni munkarend megszerzésének szigorítása jelentősen befolyásolta a tanulóközösségek működését. Becsléseink szerint kb. 80%-uk megszűnt, és csak nagyon kevesen tudták fenntartani továbbra is működésüket. A megszűnt tanulóközösségek hiánya a törvényileg elismert iskolává válást választotta, melyek közül csak egy nevezhető „alternatívnak”, ugyanis csak a Budapest School kért és kapott engedélyt az EMMI-től egyedi megoldások alkalmazására.

A tanulóközösségekből kikerülő tanulók és tanárok visszaáramlása a közoktatásba (részben) megtörtént.

Irodalom:

Dobos, O. (2019): Tanulócsoportok, tanulóközösségek: paradigmaváltás az alternatív oktatásban? Új Pedagógiai Szemle 2019/5-6 Letöltés: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/tanulocsoportok-tanulokozossegek-paradigmavaltas-az-alternativ-oktatsban> (2021. 05. 17.)

– gazdaság – társadalom. HERA Évkönyv 2019. Budapest: Magyar Nevelés- és Oktatóskutatók Egyesülete. 440-452.

Langemeyer Buchwald J. (2021, 05. 17.): A tanulás új útjai: a tanulóközösségek. Új Pedagógiai Szemle 2019/5-6. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-tanulas-uj-utjai-a-tanulokozossegek>

Források:

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (2011. szeptemberében hatályos állapota) <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.TV> (2021. 04. 28.)

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (2011. szeptemberében hatályos állapota) <https://mkojgy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV> (2021. 04. 28.)

2017. évi CXCV. törvény a Nemzeti köznevelésről (2020. szeptemberétől hatályos állapota) <https://www.sulinet.hu/felrakas/kormrendelet/2017-09-01/cxcv>
196/2019. (VIII. 1.) Korm. rendelet egyes köznevelési tárgyú kormányrendeletek módosításáról

<http://www.kozlonyok.hu/nkonline/index.php?menuindex=200&pageindex=kozltart&ev=2019&szam=137> (2021. 04. 28.)